

Vrouwen op de universiteit: terug- en vooruitblik in cijfers

Marinel Gerritsen en Thea Verdonk

De doelstelling van het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH) is de bevordering van een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in de universitaire gemeenschap. Bij dit tienjarig jubileum kijken we terug op de ontwikkelingen in het afgelopen decennium. We laten zien dat de doelstellingen die OCW- en de EU stelden ten aanzien van het percentage vrouwelijke hoogleraren in 2010, respectievelijk 15% en 25%, niet zijn behaald: het percentage was eind 2010 13,4% in fte. Vervolgens tonen we aan dat bij een gelijke groei van het percentage vrouwelijke hoogleraren als in het afgelopen decennium de OCW en EU- doelstellingen in respectievelijk 2013 en 2028 behaald zullen worden en de LNVH-doelstelling, 50% vrouwelijke hoogleraren, pas over meer dan een halve eeuw, namelijk in 2066. We eindigen positief: 64,6% van de vacatures die ontstaan doordat de hoogleraren van de babyboomgeneratie de komende vijf jaar met emeritaat gaan, kan in principe worden vervuld door de vrouwelijke universitair hoofddocenten die nu op Nederlandse universiteiten werken.

1. Ontwikkelingen 2000-2010

Grafiek 1 geeft uitgesplitst naar vrouwen en mannen het percentage studenten, geslaagden, promovendi, universitair docenten, universitair hoofddocenten en hoogleraren per eind 2000, vlak voor de oprichting van het LNVH, en per eind 2010.¹

Zowel in 2000 als in 2010 zijn er nagenoeg evenveel vrouwelijke als mannelijke studenten en geslaagden, al is het opvallend dat in 2010 het percentage geslaagde vrouwen 7,6% hoger is dan het percentage geslaagde mannen. In de universitaire functies zien we zowel in 2000 als in 2010 een ongelijke verdeling van vrouwen en mannen: bij promovendi, universitair docenten, universitair hoofddocenten en hoogleraren is het percentage vrouwen lager dan het percentage mannen. In 2010 zijn de percentages voor vrouwen in deze functies respectievelijk 44,3%, 32,9%, 20,4% en 13,4%. Het is duidelijk dat naarmate een universitaire functie hoger wordt, de vrouwen meer zijn ondervertegenwoordigd.

In Tabel 1 is per functie voor 2000 en 2010 aangegeven hoeveel het percentage vrouwen in een functie nog moest stijgen om tot de doelstelling van het LNVH te komen: een evenredige man-vrouwverdeling, 50% mannen en 50% vrouwen. Tussen 2000 en 2010 is het verschil in percentage vrouwen en in percentage mannen voor alle vier de functies afgenomen. Dat is goed nieuws, maar de LNVH-doelstelling is nog lang niet behaald.

Tabel 1 Percentagestijging nodig om tot een evenredige man-vrouwverdeling te komen

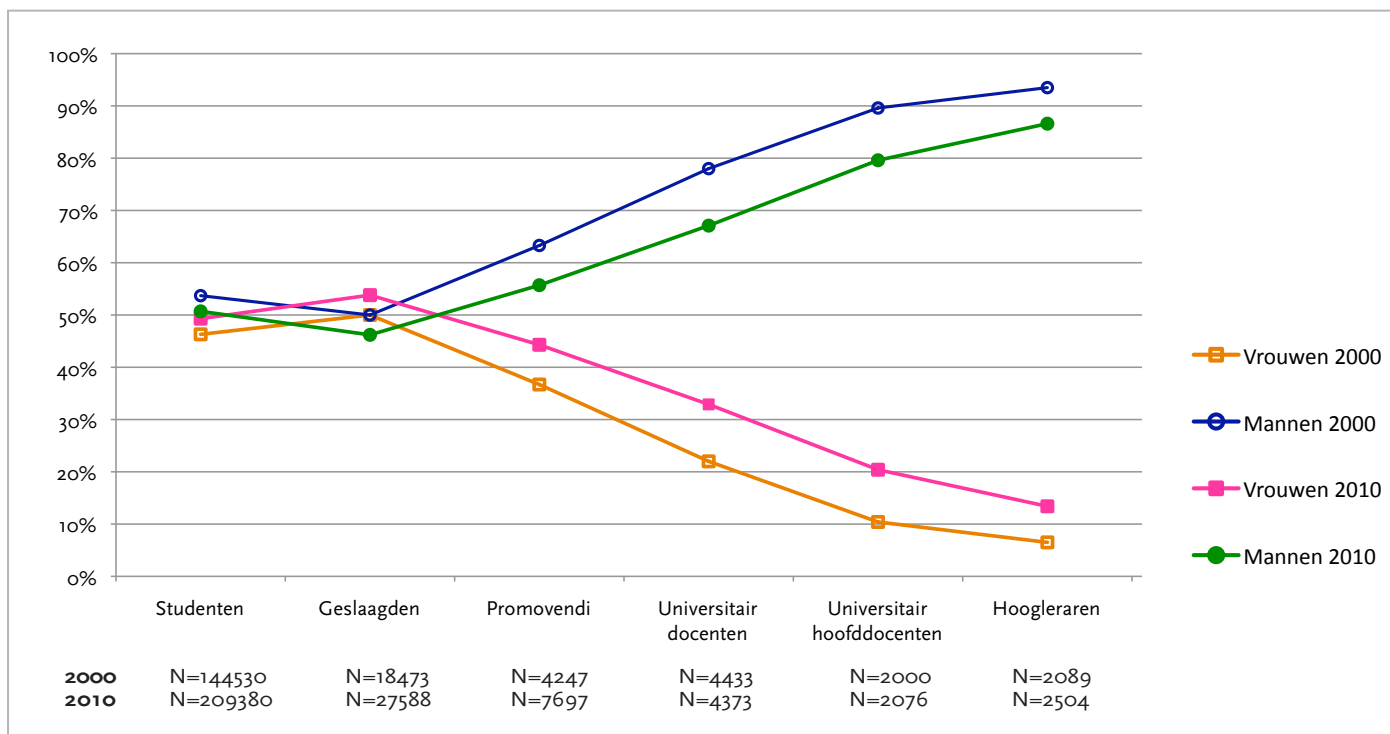
	2000	2010
Vrouwelijke promovendi	13,3%	5,7%
Vrouwelijke universitair docenten	28,0%	17,1%
Vrouwelijke universitair hoofddocenten	39,6%	29,6%
Vrouwelijke hoogleraren	43,5%	36,6%

Het is opmerkelijk dat voor alle vier de functiecategorieën de stijging in het percentage vrouwen tussen 1990 en 2000 lager is dan tussen 2000 en 2010.² Voor vrouwelijke hoogleraren bijvoorbeeld steeg het percentage tussen 1990 en 2000 met 4 % (2,5% in 1990 en 6,5% in 2000) en tussen 2000 en 2010 met bijna 7% (6,5% in 2000 en 13,4% in 2010).

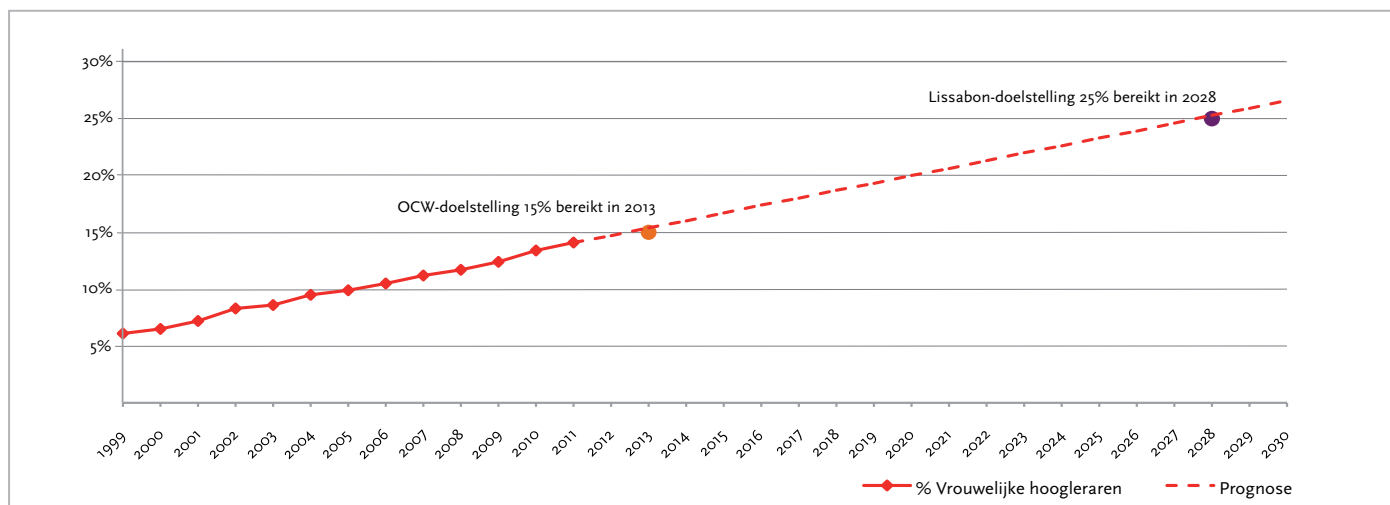
2. Percentage vrouwelijke hoogleraren: doelstellingen OCW, EU en LNVH

In 2000 heeft de EU in het Lissabon-akkoord vastgelegd dat het percentage vrouwelijke hoogleraren in 2010 in alle EU-landen, dus ook in Nederland, 25% moest zijn. In Nederland formuleerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in 2005 een streefpercentage dat aanzienlijk lager lag dan dat van het Lissabon-akkoord: 15% vrouwelijke hoogleraren in 2010. Uit Grafiek 1 blijkt dat die doelstellingen niet zijn gehaald: in 2010 is het percentage vrouwelijke hoogleraren 13,4%.

In Grafiek 2 is de groei van het aantal vrouwelijke hoogleraren tussen 1999 en 2010 weergegeven met een extrapolatie op basis van de groei tussen 1999 en 2010 tot het punt waarop de Lissabon-doelstelling is behaald.³ Het percentage vrouwelijke hoogleraren groeit per jaar gemiddeld met iets meer dan een half procent, waarbij er wel een stijging in het percentage is te zien: in 2009 steeg het 0,7% en in 2010 1,0 %. Als de groei van het aantal vrouwelijke hoogleraren zich op dezelfde wijze voortzet als in de afgelopen tien jaar, wordt in 2013 de naar beneden gestelde OCW-doelstelling van 15% bereikt en in 2028, in plaats van in 2010, de Lissabon-doelstelling van 25%. Het LNVH streeft naar een nog meer evenredige verdeling van vrouwelijke en mannelijke hoogleraren: 50% vrouwelijke hoogleraren. Dat percentage zal bij de hierboven geschetste groei pas over meer dan een halve eeuw bereikt worden: in 2066!

Grafiek 1: Man-vrouwverdeling bij ingeschreven studenten en geslaagden in personen en bij promovendi, universitair docenten, universitair hoofddocenten en hoogleraren in fte. Ultimo 2000 en 2010.

Grafiek 2: Percentage vrouwelijke hoogleraren in fte. tussen 1999 en 2010 met een extrapolatie van de groei tussen 1999 en 2010 tot de OCV-doelstelling (15%) en de Lissabon-doelstelling (25%).

3. Versnelling percentage vrouwelijke hoogleraren door emeritaat baby-boomgeneratie?

Willen we de gestelde OCW-, EU- en LNVH-doelen eerder behalen dan hierboven geschetst, dan moeten er de komende jaren heel wat meer vrouwelijke hoogleraren worden benoemd dan in de afgelopen jaren. Dat kan, want de babyboomgeneratie hoogleraren gaat met emeritaat. Ultimo 2010 zijn 684 hoogleraren 60 jaar of ouder, 93% van hen is een man.⁴ Het potentieel voor de opvolging van deze hoogleraren is onder andere te vinden in de universitair hoofddocenten die jonger zijn dan 60. Eind 2010 waren er 442 vrouwelijke universitair hoofddocenten en 1493 mannelijke. Dat betekent dat in theorie 64,6% van de emeriti door vrouwen opgevolgd kunnen worden en er de komende vijf jaar 235 vrouwelijke hoogleraren bij zouden kunnen komen. Uiteraard zijn er wel verschillen hierin tussen de wetenschapsgebieden. Zo blijkt uit eerder onderzoek (Gerritsen, Verdonk, Visser 2009) dat het potentieel vrouwelijke universitair hoofddocenten voor de gebieden Techniek, Economie en Natuur veel kleiner is dan voor Gedrag & Maatschappij.

Ondanks de positieve trend die spreekt uit de Grafieken 1 en 2 en uit Tabel 1 is de evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in universitaire functies nog lang niet bereikt. Het LNVH zal - in samenwerking met andere instanties - nog veel moeten doen om de gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen te realiseren, uiteraard niet alleen in de universitaire functiecategorieën die hier zijn behandeld, maar ook in besluitvormingsorganen als colleges van bestuur, decanaten, raden van toezicht, besturen van KNAW, NWO en de VSNU. Het LNVH streeft ernaar in nauwe samenwerking met alle belanghebbende organisaties bij ons zilveren jubileum een significante groei in het percentage vrouwen in de wetenschappelijke wereld te hebben bewerkstelligd.

Noten

¹ Alle hier gepresenteerde data van personeel in dienst van universiteiten komen uit de WOPI bestanden (Wetenschappelijk Onderwijs Personeelsinformatie). Het bestand wordt verzameld en beheerd door het bureau van de VSNU. Voor Grafiek 1 en 2 is gebruik gemaakt van de gegevens in WOPI in fte (full time equivalent). Door overgang van het personeel van de medische faculteiten van de universiteiten naar de universitair medische centra is er geen zicht op het totale wetenschapsgebied Gezondheid en daarom is dat wetenschapsgebied hier buiten beschouwing gelaten.

Voor gegevens over studenten en geslaagden is gebruikgemaakt van 1cHO (Bron: VSNU/CBS). Het zijn gegevens in personen. Bij studenten betreft het hoofdschrijvingen op 1 oktober van het betreffende jaar. Bij geslaagden betreft het master- en doctoraal diploma's naar academisch jaar. Ook deze gegevens zijn exclusief wetenschapsgebied Gezondheid.

² Zie voor de gegevens voor 1990: Gerritsen, Verdonk, Visser (2009, p. 9)

³ Gegevens zijn exclusief het wetenschapsgebied Gezondheid en in fte (zie ook noot 1).

⁴ De aantallen die in deze sectie worden genoemd betreffen personen, geen fte.

Bibliografie

Marinel Gerritsen, Thea Verdonk en Akke Visser (2009), Monitor Vrouwelijke Hoogleraren 2009. Stand van zaken vrouwen in universitaire functies en wetenschappelijke besluitvormingsorganen. Den Haag. VSNU. ISBN 978-90-814627-1-6.

Via www.vsnu.nl/web/show/id=123188/langid=43 heb je toegang tot de Nederlandse en Engelse versie.